

18 maart 2020

Duiding COVID-19

Potentiële kantelpunten die tot maatschappelijke onrust kunnen leiden (UPDATE 18/3):

1. Gezonde mensen en/of kinderen komen te overlijden;
2. Het verkrijgen van primaire levensbehoeften (inclusief medicijnen) komt onder druk te staan;
 - Het is voor lidstaten cruciaal om medicijnen en goederen voorrang te kunnen blijven geven, in acht nemend dat de Europese buitengrenzen voor 30 dagen gesloten zijn.
3. Het functioneren van vitale processen komt onder druk te staan
4. In de gezondheidszorg ontstaan grote problemen, zowel door grootschalige verdringing van overige zorgbehoevenden als door onvoldoende capaciteit voor de opvang van patiënten met het virus;
 - Beademingsapparatuur kan nog altijd een bottleneck gaan vormen
 - Zowel in media als in LCMS wordt schaarste aan beschermingsmiddelen gesignaleerd. Dit kan verschillende gevolgen hebben, zowel voor de volksgezondheid als maatschappelijke onrust.
5. Er ontstaat een vertrouwensbreuk met de overheid en/of het RIVM als belangrijke adviseur, bijvoorbeeld door negatieve beeldvorming over een reactieve overheid of vanwege niet-eenduidige overheidscommunicatie;
 - De speech van Rutte lijkt uit reacties op traditionele en sociale het initiatief weer grotendeels bij de overheid te hebben gelegd. Het risico dit initiatief weer kwijt te raken (vanwege tegengeluiden vanuit (pseudo)wetenschap, of druk vanuit bevolking op veiligheidsregio's, werkgevers etc. om eigenstandig maatregelen te treffen) blijft een aandachtspunt
6. Concrete geloofwaardige toezeggingen van financiële steun voor kwetsbare groepen die geraakt zijn door de overheidsmaatregelen (o.a. ZZP, MKB, flexwerkers) blijven uit;
 - Op sociale media lijkt de zorg onder deze groep zeer groot
7. De gepresenteerde steunmaatregelen voor ondernemers en zelfstandigen zijn goed ontvangen en nemen mogelijk onrust weg bij deze groep. Bij ziekenhuizen ontstaan incidenten door (mogelijke) schaarste problemen;
8. Over bovenstaande onderwerpen verspreide desinformatie vat post onder de Nederlandse bevolking.

Overige essentiële ontwikkelingen (UPDATE 18/3)

1. Vanuit WHO en andere toonaangevende medische autoriteiten wordt het opbouwen van groepsimmunitet als beleidsdoel in twijfel getrokken. Dit zal een rol gaan spelen in het Kamerdebat van vandaag (18/3) en vergroot mogelijk de druk op de geloofwaardigheid van het kabinet (te meer omdat het kabinet aangeeft zich te laten leiden door experts);
2. Het noemen van een tijdelijke 'lock-down' door premier Rutte kan door sommigen opgevat worden als haaks op de eerder genomen maatregelen en voor maatschappelijke onduidelijkheid en onzekerheid zorgen.

Beeld

Kerngegevens coronavirus

- Op 17 maart heeft het RIVM bekend gemaakt dat het totaal aantal positieve testen op 1705 staat. Er zijn in Nederland 43 patiënten overleden.
- Vandaag zijn minder nieuwe positieve testen gemeld dan gisteren. Een verklaring is dat het testbeleid is aangepast. Vanaf 12 maart worden mensen met milde klachten niet meer getest omdat er een landelijke maatregel is om thuis te blijven bij de eerste klachten. Daarnaast wordt er meer getest onder risicogroepen. Ook heeft de overheid op 12 maart mensen opgeroepen om sociale contacten te verminderen. Het is nog te vroeg om het effect van deze maatregel te zien.

- Van de positief geteste personen zijn er ten minste 199 besmet geraakt in het buitenland. Voor ten minste 156 gevallen is de bron onbekend of is onderzoek nog gaande. Ruim de helft daarvan woont in Noord-Brabant.
- De meeste mensen die positief zijn getest, wonen in de provincie Noord-Brabant.
- Cijfers wereldwijd van 17-3: 167.414 patiënten, 6.507 overleden (*bron: EU DG ECHO*)
- Er is nog steeds weinig epidemiologische kennis over het virus. Incubatietijd: gemiddeld 7 dagen, maximaal 14 (RIVM). Het huidige overlijdenspercentage ligt rond de 2% (RIVM). Een vaccin is er niet.
- De WHO heeft de uitbraak van het coronavirus 11/3 een pandemie genoemd. Dat betekent dat de WHO vaststelt dat er uitbraken zijn van COVID-19 op meerdere continenten. Het beleid van Nederland verandert hierdoor niet.

Knelpunten

- Er zijn nog veel vragen over **wat vitaal is**, en of bedrijven vitaal zijn
- Toegenomen **schaarste in persoonlijke beschermingsmiddelen** (mondkapjes van bepaalde typen) bij huisartsen, ziekenhuizen en GGD/GHOR. Idem bemonsteringssets. (bron LOCC: meldingen uit vrijwel alle veiligheidsregio's; VWS)
- Vanuit ondernemersorganisaties en economen klinkt de roep om meer duidelijkheid en snelheid bij het invoeren van steunmaatregelen.
- **MKB-Nederland** waarschuwt dat, als de werktijdverkortings niet snel komt, deze week de eerste **faillissementen** in het mkb zullen vallen.
- Koninklijke **Horeca Nederland** (KHN) waarschuwt ook voor **faillissementen** en vraagt het kabinet met spoed om 5,1 miljard euro steun.

Opgetreden effecten

- **Hamstergedrag** zichtbaar sinds vrijdag 13/3, lang houdbaar voedsel, paracetamol. CBL werkt een communicatielijns uit waarmee ze duidelijk kunnen maken naar publiek dat er voldoende levensmiddelen zijn en er voor zorgen dat er niet teveel wordt gehamsterd.
- Verschillende landen kennen **(in)reisbeperkingen voor Nederlanders**. Bijvoorbeeld de VS en Tsjechië laten geen Nederlanders / mensen die recent in Nederland zijn geweest meer toe.
- VNO NCW heeft een noodpakket aan maatregelen opgesteld, hierover zijn zij in gesprek met EZK, SZW en Financiën.
- Het aantal aanvragen **werkijdverkortingen** blijft hard stijgen. Dit leidt tot druk bij SZW en UWV. (bron SZW)
- Macro economische gevolgen (bron EZK): Het coronavirus heeft negatieve **impact op de wereldeconomie** en daarmee ook op de Nederlandse economie.

Mogelijke effecten (verwachtingen)

- Er is nog geen schaarste van zorgcapaciteit.
- Er worden meer besmettingen verwacht.
- Discontinuïteit van het dagelijks leven bij/op locaties met besmettingen
- Maatschappelijk onrust, bijvoorbeeld door een gebrek aan kennis over het virus of door schaarste.

Indeling op basis van de 5 gedefinieerde thema's op crisisbeheersing:

1. Houd de IC-lijn
 2. Continuïteit vitale processen en samenleving
 3. Zorg voor kwetsbare doelgroepen
 4. Financieel-economisch stabiliteit
 5. Caribisch gebied
- (*'Internationaal' door alle 5 de thema's heen*)

1. Voorkomen van besmettingen en overbelasting van de capaciteit van de Intensive Care

(continuïteit zorg)

Maatregelen bestuur

- Door het aanwijzen van het coronavirus als een A-ziekte heeft de minister van VWS de coördinatie gekregen over de bestrijding ervan. In de praktijk ligt de coördinatie hiervan bij het RIVM.
- 13/3 heeft de minister voor MZS de **aanwijzing** aan de veiligheidsregio's gestuurd t.a.v. **evenementen**. De minister geeft hierin de opdracht om alle evenementen met meer dan 100 personen in de regio in de periode van 13 maart tot en met 31 maart 2020 af te gelasten. Dat geldt ook voor publieke locaties, zoals musea, concertzalen, theaters en sportclubs en sportwedstrijden.
- COVID-19 (bestuurlijk) **afwegingskader evenementen**, Om besluiten over het al dan niet doorgaan van evenementen te ondersteunen is het 'COVID-19 (bestuurlijk) afwegingskader evenementen' opgesteld. De afweging en het besluit vereist lokaal maatwerk, waarbij ook zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met (landelijke) impact. Ervaringen uit de praktijk gebruiken we om het document aan te scherpen. U kunt uw ervaringen of opmerkingen delen door een mail te sturen aan @nctv.minjenv.nl. De huidige en eventueel bijgestelde versies van het afwegingskader worden gedeeld via het Landelijk Beeld COVID-19 in LCMS en de website van de NCTV, www.nctv.nl. 10.2.g

Maatregelen gezondheidssector

- Het OMT roept alle ziekenhuizen op om voorbereidingen te treffen voor de zorg van patiënten met COVID-19 door kritisch de electieve operaties te beschouwen, de noodzaak van poliklinieken te beschouwen, alvast zoveel mogelijk IC capaciteit te creëren en bezoek in ziekenhuizen zoveel mogelijk te beperken.
- Zorgcapaciteit en de beschikbaarheid van persoonlijke beschermingsmiddelen worden doorlopend geïnventariseerd.

Maatregelen voor algemeen publiek

- Het algemene publiek kan bij het RIVM informatienummer en via 0800-1351 terecht met vragen over het coronavirus.
- Er zijn door BZ voor verschillende bestemmingen reisadviezen door BZ aangepast vanwege coronavirus.
- Voor heel Nederland geldt dat **hygiënemaatregelen** in acht genomen moeten worden en dat er **geen handen geschud** mogen worden
- Voor heel Nederland geldt dat mensen worden **opgeroepen thuis te blijven als zij of neusverkouden zijn en/of keelpijn hebben en/of hoesten en/of daarbij koorts hebben**. Zij gaan dan niet naar het werk of naar school en beperken hun sociale contacten. De afspraken die al golden voor de inzet van zorgpersoneel in Noord-Brabant, gelden daarbij voor heel Nederland. Dit geldt ook voor personeel binnen de vitale processen.
- Mensen in heel Nederland worden opgeroepen, ook wanneer zij geen klachten hebben, om **waar mogelijk thuis te werken en werktijden zoveel mogelijk te spreiden**.
- Voor heel Nederland geldt dat **evenementen met meer dan 100 bezoekers worden afgelast** en of dat deze zonder publiek moeten plaatsvinden. Het gaat hierbij om bijeenkomsten waarbij mensen met meer dan 100 personen in één ruimte tegelijkertijd bij elkaar zijn. Dit geldt dus ook voor publieke activiteiten met meer dan 100 bezoekers, zoals musea, theater en concerten. Dit betekent dat (amateur)sportwedstrijden doorgang kunnen hebben, maar dat het gezamenlijk bijeenzijn in de sportkantine na de wedstrijd met meer dan 100 personen niet mogelijk is.
- Om **mensen met een kwetsbare gezondheid te beschermen** moeten mensen niet op bezoek gaan in verpleeghuizen of op andere plekken waar kwetsbare mensen zich bevinden, als zij last hebben van de onder 1 omschreven klachten. Dit betreft niet alleen ouderen maar kan ook gaan om mensen met een verzwakt immuunsysteem. Ook worden ten stelligste afgeraden kinderen onder de leeftijd van 5 jaar, die vaak neusverkouden zijn, in aanraking te laten komen met deze kwetsbare groep. Kwetsbare personen zelf worden aangeraden om contacten zoveel mogelijk te vermijden.

- **Zorgpersoneel en personeel van vitale processen** wordt opgeroepen om zoveel als mogelijk **niet naar het buitenland af te reizen** en evenementen (ook als daar minder dan 100 mensen bij aanwezig zijn) of andere bijeenkomsten met meer dan 100 bezoekers, zoals musea, theater en concerten te vermijden.
- **Sluiting van scholen en kinderopvang**, met kinderopvang voor ouders die eraan werken om de samenleving draaiende te houden (hiervoor komt een aanwijzing vanuit VWS)
- Sluiting van **cafés, restaurants, sport- en fitnessclubs, sauna's, sexclubs en coffeeshops** (hiervoor komt een aanwijzing vanuit VWS)
- Deze maatregelen in ieder geval **tot en met 6 april 2020**.

Aandachtspunt

- Schaarste van middelen, zorgcapaciteit en zorgpersoneel (nog niet aan de orde, maar mogelijk in de toekomst)

2. Zorg voor kwetsbare doelgroepen

- -

3. Waarborgen van continuïteit samenleving & vrij verkeer mensen en goederen en het beperken van maatschappelijke onrust

Mobiliteit

- Voor de OV sector worden er geen aanvullende hygiëne maatregelen geadviseerd vanuit het RIVM. Wel is het van belang de voorzieningen goed schoon te houden, en bij twijfel extra controle of schoonmaak in te regelen. Daarnaast gelden de algemene RIVM richtlijnen en adviezen.
- Het kabinet schrapt vluchten uit gebieden die zwaar getroffen zijn door de uitbraak van het coronavirus. Dat werd vrijdag bekend na afloop van de ministerraad. Het gaat om risicolanden als China, Iran, Italië en Zuid-Korea. Inkomende passagiersvluchten vanuit de aangegeven landen worden vanaf vrijdag 13/3 18.00 uur geweerd. (bron: media)
- Op 16 maart heeft de Commissie een voorstel gedaan voor een inreisverbod op niet-essentiële reizen naar Europa (alle EU-lidstaten, alle leden van Schengen en het VK) voor 30 dagen. Door de Europese Raad is hier op 17 maart mee ingestemd.

Voedselvoorziening

- Vanuit CBL gevraagd of vanuit het kabinet kan worden aangegeven dat het extra kopen van voedsel volstrekt onnodig is, mensen niet moeten gaan hamsteren. (bron EZK)
- Er is meer dan voldoende voedsel beschikbaar en supermarkten en hun leveranciers werken de klok rond om het voedsel in de supermarkten te krijgen. Als het schap leeg raakt is de voorraad alweer onderweg in de vrachtwagen. Het is belangrijk dat mensen hun bestaande boodschappenroutine handhaven.
- De diverse internationale agroketens hebben inmiddels te maken met enkele specifieke problemen zoals de ontoereikende agro-logistieke voorzieningen en dan in het bijzonder de sterk verminderde beschikbaarheid van koel- en vriescontainers.
- Voedselbanken: SZW krijgt signalen van voedselbanken dat ze in een crisis verkeren. Zij hebben hierover een brief aan de TK gestuurd. 17-3 komt SZW met reactiebrief met LNV en VNG. Daarnaast wordt een actiegroep ingesteld met daarin SZW, VNG, LNV en Voedselbanken om een scenario uit te werken voor als er verdere actie nodig is.

Onderwijs en kinderopvang

- Universiteiten en hogescholen hebben het onderwijs op locatie veelal opgeschort, sinds 16 maart scholen en kinderopvang gesloten (wel opvang voor ouders in cruciale beroepen).
- Bij controle op beroepskracht-kindratio in kinderopvanginstellingen wordt coulerance getoond door de toezichthouder ivm de genomen maatregelen in Noord-Brabant.

Vitale infrastructuur en wettelijke taken

- Wageningen Bioveterinary Research (WBVR) geeft aan op korte termijn een tekort te hebben aan PCR materialen.(vloeistoffen) en mondkapjes. t.b.v. diagnostiek dierziekten en uitvoering andere wettelijke onderzoekstaken (WOT).
- Dat zou betekenen dat WBVR voldoende materialen heeft tot aan week 15 (tweede week april).
- Vitale bedrijven werken aan de continuïteitsplannen en zien vooralsnog geen knelpunten in de continuïteit. Bedrijven met locaties in Noord Brabant activeren de BCM-plannen waar nodig. (Bron EZK)

Aandachtspunten

- Discriminatie Chinese Nederlanders in media en op social media wordt gemonitord door SZW. Geen aparte aanpak of beleid, wordt opgepakt binnen reguliere brede aanpak discriminatie.
- Alle professionele beroepsgroepen hebben behoefte een handelingsperspectief voor professionals
- Personeelsproblemen voor andere (vitale) sectoren (nog niet aan de orde, maar mogelijk in de toekomst)

4. Financieel-economische stabiliteit

Bedrijfsleven algemeen

- Op 17 maart is een Kamerbrief verstuurd over de aanvullende economische maatregelen met betrekking tot het coronavirus De maatregelen zorgen ervoor dat bedrijven hun personeel kunnen doorbetalen, bieden zelfstandigen een overbrugging en maken via versoepelde belastingregelingen, compensatie en extra kredietmogelijkheden mogelijk dat geld in de bedrijven blijft.
- De ministers van EZK, FIN en SZW hebben op 17 maart een persconferentie gegeven waar zij deze maatregelen hebben toegelicht.

Financiën

- Voor ondernemers is er een bericht geplaatst op de website van de Belastingdienst m.b.t. het vragen van bijzonder uitstel van betalingen als gevolg van COVID-19 effecten.
- Gisteravond is besloten per direct de douane werkzaamheden af te schalen. Dit betekent dat Douane zich richt op de werkzaamheden die enkel nog een bijdrage leveren aan de veiligheid van Europa en de activiteiten rondom heffing en inning.
- Er is een inventarisatie gedaan bij de belangrijkste importeurs. Op zich loopt de handel nog steeds, en zijn er geen blokkades bij douane of havens. Wel uitten de importeurs zorgen over de logistiek in andere landen, vooral als die via China loopt. Omdat veel events zijn afgelast, loopt de vraag van de Food Service en Horeca naar verse (bloemen), high value producten (bv. kalfsvlees) uit Nederland terug.

5. Koninkrijkslanden en Caribisch NL

- Curacao sluit luchtruim voor vluchten uit Europa (bron brandweerCN), ook beperkingen vanuit Aruba en SXM en geen vliegtuigen met toeristen meer naar Bonaire.
- Sint-Maarten : Ook schepen uit Europa en VS zijn niet meer welkom op het eiland (ANP).

- Afgekondigde travel ban door VS, maar zeker het mogelijk stil leggen van het cruisetoeerisme door PAHO (inmiddels een reële optie) zal grote gevolgen hebben voor de lokale economieën.
- Rijkswetwoordiger heeft vragen over doorwerking van de maatregelen in Nederland op de BES en hoe om te gaan met vluchten uit Nederland

Internationaal

Buurlanden

- BE en LUX hebben 12/3 zware maatregelen tegen Corona aangekondigd. Zowel BE als LUX sluiten alle scholen. BE vangt kinderen van ouders die in de zorg werken en kinderen die geen andere opvang hebben dan de grootouders wel op school op.
- Op 18 maart om 12:00 uur gaat België in een nagenoeg volledige Lock-down.
- Maatregelen in Nederland kunnen verschillen van maatregelen in het buitenland. Dit komt onder andere doordat maatregelen worden afgestemd op nationale zorgsystemen. Ook kunnen landen andere afwegingen maken t.a.v. bijvoorbeeld proportionaliteit van maatregelen (bron VWS).
- Deelstaat NRW streeft ernaar de grenzen met NL open te houden en wiltevens grensoverschrijdende communicatie intensiveren.
- Het NCC staat in nauw contact met de ambassadeleden van België en Duitsland ivm COVID-19, specifiek in relatie tot het crisisbeheersingsvraagstuk.

Internationale vertegenwoordigingen

- BZ organiseerde donderdagochtend 12 maart 10.00-12.00 een voorlichtingsbijeenkomst voor de internationale gemeenschap in Nederland over de Nederlandse aanpak van COVID 19 en maatregelen t.o.v. buitenlanders die zich hier bevinden en besmet zijn. Animo is groot. Sprekers zijn afkomstig van de NCTV, RIVM, VWS, gemeente Den Haag en mogelijk Schiphol.

EU

- De EU heeft een internetpagina voor de EU-coördinatie op de aanpak van COVID-19 aangemaakt: <https://ec.europa.eu/coronavirusresponse>. Zie bijlage: 'Overview EU Member States'.
- Op 28 januari heeft het EU voorzitterschap de Integrated Political Crisis Response Arrangements (IPCR) geactiveerd voor de Corona virus crisis in de Information exchange mode. Op 1 maart is deze crisis opgeschaald naar full activation mode.
- De IPCR is een EU mechanisme dat gehanteerd kan worden door het EU voorzitterschap (in de eerste helft van 2020 is dat Kroatië) voor cross-sectorale crisis coördinatie op hoog politiek niveau. Het voorzitterschap kan besluiten, de Commissie, Europese dienst voor extern optreden (EDED), de European External Action Service (EEAS), relevante agentschappen, het kabinet van de president van de EU Raad, experts uit de LS, en experts van relevante internationale organisaties uit te nodigen voor crisisoverleg, de zogenaamde IPCR round table meetings. Informatie-uitwisseling binnen de IPCR gebeurt via een web-platform. Betrokken crisispartners kunnen een account aanvragen voor dit web-platform bij het NCC.
- Een eerste IPCR round table meeting heeft op 17 maart plaatsgevonden.

Overig

- Ten aanzien van de in het buitenland in quarantaine verblijvende NL'ers geldt onveranderd de lijn dat er geen repatriatie vluchten zullen worden ingezet. Het huiswaarts keren met commerciële vluchten blijft de voorkeur houden.